

VAN DE REDACTIE

In deze aflevering van *Baerne* publiceert Willemijn Booy het tweede deel van haar artikelenreeks over hotel Zeiler dat ooit in het markante gebouw aan het Stationsplein was gevestigd. In 1956 eindigt het tijdperk Zeiler voorgoed. Hoe het verder is gegaan met het gebouw leest u in het derde deel dat later dit jaar verschijnt.

Arie Twigt ontdekte in het archief van de Historische Kring een curieus schrijfboekje van meester Pluim. Daarin doet deze oude schoolmeester nauwgezet verslag van een Oranjefeest in vorstelijk Baarn anno 1923.

Albert van der Heide is al jaren bezig om beelden in de (semi-)openbare ruimte in Baarn te inventariseren. In zijn bijdrage praat hij de lezers bij over zijn werkzaamheden en doet hij een oproep om hem te assisteren.

Nadat Johan Hut eerder (*Baerne 2-2009*) de geschiedenis van de Opstandingskerk had geschreven, komt hij nu met een artikel over een kerkgebouw dat de meesten volstrekt onbekend zal zijn. Het was ooit het stoere gebouw van de Nederduitsch Gereformeerde Kerk van Baarn.

Tot september is in de Oudheidkamer de tentoonstelling 'Mobilisatie en evacuatie 1938-1940' te zien. In deze *Baerne* leest u er meer over.

Geïnteresseerden in architectuur in het algemeen en de Amsterdamse School in het bijzonder mogen de excursie op 26 september beslist niet missen. Waarom?

Dat schrijft de excursiecommissie op pagina 30.

De redactie van *Baerne* wenst u heel mooie en plezierige zomermaanden.

De redactie

INHOUD

De geschiedenis van hotel Zeiler (II)	2
Boekbespreking: 'School- en werktuinen in Baarn (1924-1956)'	12
Feest in vorstelijk Baarn	18
Beelden in Baarn, een verzoek om gegevens en verhalen	23
Een onbekend kerkgebouw	26
Excursie Amsterdamse School	30
Expositie 'Mobilisatie en evacuatie 1938-1940'	31

Voorzijde omslag: Hotel Zeiler na de tweede uitbreiding in 1890

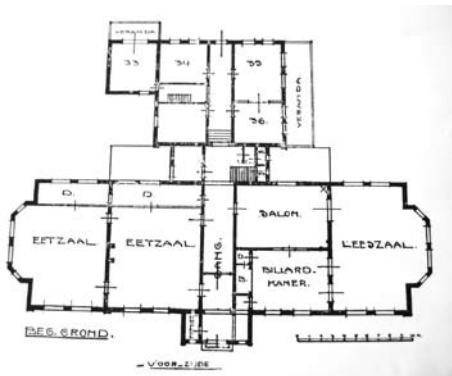
HOE HET VERDER GING MET DE FAMILIE ZEILER EN HET HOTEL

DE GESCHIEDENIS VAN HOTEL ZEILER (II)

C.F. Zeiler liet in 1886 op het Stationsplein, recht tegenover het station, 'Hotel Zeiler' bouwen, dat heel grote - nu witte - gebouw. In *Baerne*, 2009-4, verscheen het eerste deel over de geschiedenis van dit hotel; dat gaat over de voorgeschiedenis, de oprichter en zijn voorouders. Hier volgt het tweede deel.

door: Willemijn Booy-de Jongh

Na de in gebruik name van de spoorlijn Amsterdam-Amersfoort in 1874 werd Baarn een zeer geliefd vakantieoord. In 1888 'overzomerden' hier zo'n veertig 'familien'. In 1889 waren dat er al ruim zeventig. De meeste gezinnen kwamen uit Amsterdam. Ook brachten toen zo'n 140 families in een eigen of gehuurde woning de zomer in Baarn door.¹ Hotel Zeiler nam volop deel aan deze bloei van Baarn: vier jaar na de opening, in 1890, onderging het hotel alweer een forse uitbreiding; dit keer met twee zijvleugels (zie afb. 1). Het hotel telde zo'n dertig kamers (de nummers 11 en 13 ontbraken).

Afb. 1: Plattegrond begane grond (coll. H.K.B.)

De familie Zeiler huisde zelf in het souterrain, waar zich verder de 'koffiekuken' - waar ontbijt, lunch en in het algemeen de koude gerechten klaargemaakt werden - en de grote keuken voor de warme gerechten bevonden. Maar men vond er ook de linnenkamer annex dienstbodenkamer, de wijnkelder en de kolenberging.

Het waren 'voornamen notabelen' die in Baarn met hun gezin (en soms met hun personeel) hun vakantie doorbrachten. Hun vakantievermaak bestond uit wandelingen door de fraaie bossen en het zich laten rondrijden in 'equipages' (rijtuigen). Vandaar dat elk zichzelf respecterend hotel destijds ook een stalhouderij bezat.

De stalhouderij/parkgarage

Ook hotel Zeiler kreeg in 1888 een eigen stalhouderij bestaande uit een stal en een koetshuis aan de kant van de Amaliaaan. Deze werd op een gegeven moment (vóór 1902) verhuurd, eerst aan A.G.J. Ambrosius, die er koetsen verhuurde en 'pensionstalling verzorgde'.

Daarna kwamen de gebroeders Schoff

Afb. 2: Fietsstalling en dierenverblijf (foto van E. Zeiler)

erin, die ook 'verhuizingen verzorgden' en 'luxe automobielen' verhuurden. In 1928 kocht ene Jansen de stalhouderij en vestigde daar zijn 'Parkgarage' in. Langzamerhand werden de koetsen vervangen door auto's. A. van de Hoef, die eerst in dienst was bij Jansen, nam de garage over. Hieruit kwam de Volvogarage voort, die daar tot 1991 gezeten heeft en daarna verplaatst werd naar het industrieterrein 'De Drie Eiken'. Vervolgens ging het gebouw tegen de vlakte en verrees er een nieuw kantorencomplex.²

Achter hotel Zeiler stond een groot en breed houten gebouw, waarvan het linkerdeel als fietsstalling diende; in het rechterdeel huisden dieren, zoals kippen, ganzen, bijen en zelfs een varken (zie afb. 2). Achter het hotel lag ook een grote tuin.

Het bedrijf was naast hotel ook café

en restaurant; men kon er heerlijk vertoeven op het terras aan de voorkant om er wat te drinken, maar op een diner kwam eigenlijk alleen de elite af.

Overlijden van C.F. Zeiler

Maar dan, nog geen tien jaar na de opening van het hotel, overleed op 8 juni 1895 Christiaan Fredrich Zeiler aan een longontsteking ten gevolge van een zwempartijtje in de Eem.

Hij was pas 52 jaar. Dat hij een bekend hotelhouder was, blijkt wel uit het feit dat aan zijn vroege dood ook in de buitenlandse vakpers aandacht werd geschonken.³ Hij ligt begraven op

Afb. 3: Het graf van C.F. Zeiler (foto auteur)

de oude begraafplaats te Baarn, achter het politiebureau aan de Eemnesserweg (zie afb. 3).

Zijn weduwe zette de zaak voort, vooral met hulp van haar oudste dochter Emilie, die toen bijna 21 jaar was. De oudste twee zonen gingen echter steeds voor langere tijd het huis uit. Die tweede zoon, Frits, was veel weg om elders ervaring op te doen in het hotelvak.

Elektrische verlichting

Hotel Zeiler bleef met zijn tijd meegaan. Op 1 augustus 1898 kreeg Baarn elektrische verlichting, verzorgd door 'de Industriële maatschappij'. Als eerste waren aangesloten: het stationsgebouw, een groot aantal particuliere villa's en de grote hotels waaronder hotel Zeiler. Het 'centraal station' van deze verlichting was in de Gasfabrieklaan, maar deze voorziening werd op het Stationsplein gevierd, waarbij hotel Zeiler in een zee van licht baadde en waar tot slot het gemeentebestuur van Baarn met de directie der Industriële maatschappij en andere genodigden een gemeenschappelijke maaltijd nuttigden.

De laatste grote verbouwing

Dat het hotel ook bij de weduwe in goede handen was, blijkt wel uit het feit dat het in 1906 al weer werd vergroot, hoewel dat waarschijnlijk al eerder gepland was. Toen werd namelijk de bovenste verdieping groter gemaakt. En zo werd het gebouw qua grootte zoals we het

Afb. 4: De drie bouwfasen (foto van E. Zeiler)

vandaag de dag kennen.

In die tijd bood hotel Zeiler zijn gasten een gidsje aan met een beschrijving van de omgeving (in het Nederlands en in het Duits - dat laatste waarschijnlijk vanwege de Duitse afkomst van de grootvader van C.F. Zeiler), met veel advertenties van leveranciers, maar ook met een viertal foto's van het interieur: de salon, de leeszaal, de keuken en een slaapkamer (zie afbeeldingen 5, 6 en 7). Op de foto van de slaapkamer zijn rechts duidelijk lampetkannen te zien; het hotel kreeg pas stromend water na 1916.^{6,7}

Afb. 5: De leeszaal

Afb. 6: De keuken

Afb. 7: Hotelkamer

De kinderen Zeiler

Waar kwamen de kinderen Zeiler terecht? Gingen zij allemaal hun moeder helpen of kwamen zij elders in het hotelwezen terecht en hoe? Een hotelschool bestond alleen nog maar in Lausanne; dat was een duur en exclusief instituut.

Dochter Emilie trad op 12 november 1907, 31 jaar oud, in het huwelijk met Gerrit Mulder, de oberkelner van hotel Zeiler, en vertrok in december naar Dordrecht, waar zij met haar man hotel Ponsen kocht en exploiteerde. (Ook Emilie zette na het overlijden van haar man in 1934 hun zaak voort.)

De oudste zoon Johan had, zoals dat toen ging, eigenlijk het hotel moeten overnemen. Maar dat is niet gebeurd, want er ging niet veel van hem uit en hij bereidde zich er ook niet op voor. Er is in de familie verder ook niet veel bekend over hem, alleen dat hij werkte op verschillende boerderijtjes, onder andere in het noorden van het land. Bij het overlijden van zijn moeder in 1925 woonde hij in Schoorl.⁸ En waarschijnlijk was hij ooit kok in Rhenen. Hij overleed op 8 maart 1958. Verder staat op een gevelsteen, gemetseld in de gevel van de Heemskerklaan 21 te Baarn, een J.A. Zeiler genoemd als medeoprichter van een ijsfabriek.⁹

Van de tweede zoon Christiaan Frederich jr., Frits genoemd, weten we meer. Tien jaar lang deed hij voor het hotelvak praktijk op door daarvoor alle functies te vervullen, meest in buitenland en het langst in Italië. En in 1907, in hetzelfde jaar waarin zijn zuster Emilie vertrok, ver-

Afb. 8: Het tegeltableau t.g.v. het 25-jarig bestaan van hotel Zeiler (foto auteur)

trok ook hij om een eigen hotel te beginnen en wel in Bergen aan Zee. Dit was een groot avontuur, want heel Bergen aan Zee bestond toen nog slechts uit twee gebouwen.³ Aan Bergen aan Zee wordt in het derde deel van deze serie aandacht geschonken.

Zoon Eduard vertrok naar Suriname, werd daar koffieplanter en trouwde er met een Surinaamse. Zij kregen, net als zijn ouders, acht kinderen, van wie dochter Emmie tot voor kort nog in Baarn woonde.

Dochter Berendina, Dien genaamd, ging ook uit Baarn weg en trouwde met F.A. Bouman, die later schout-bij-nacht

werd. En Henk, die met een zuster van de vrouw van Eduard trouwde, werd rubberplanter op Java. Zij kregen geen kinderen.

Maar de jongste twee, Jet en Emma, bleven Baarn en vooral hotel Zeiler trouw; zij konden eind 1907, toen zij 20 en 21 jaar waren, goed hun oudste zuster Emilie vervangen, waarbij Emma vooral de administratie deed. Maar Emma hielp de eerste zeven jaren 's zomers wel haar broer Frits in het hotel in Bergen aan Zee.

Naamloze Vennootschap

In 1907 werd er van hotel Zeiler (evenals

*Afb. 9: Moeder Zeiler: B.P.S. Zeiler-van Fulpen
(foto van N. Zeiler)*

van de andere twee hotels: hotel Nassau Bergen en hotel Ponsen) een naamloze vennootschap gemaakt met de gezinsleden als aandeelhouders. Elk jaar werd er in het hotel een aandeelhoudersvergadering gehouden, die tegelijkertijd een familiereünietje was. Van deze vergaderingen is een notulenboek bewaard gebleven. De drie hotels werkten nauw samen; ze kochten bijvoorbeeld gezamenlijk in en leenden elkaars hotelbenodigdheden. Daarbij droeg zoon Frits toen eigenlijk de hele zaak.

In 1911 bestond het hotel 25 jaar. Ter gelegenheid daarvan werd een prachtig

tegeltapeau vervaardigd, dat bewaard is gebleven en nu in de Oudheidkamer van de Historische Kring hangt (afb. 8).

Toen moeder Zeiler er in 1916 op 65-jarige leeftijd mee stopte, werd er voor haar een 'huisje' (zo noemde de familie dat in verhouding tot dat grote hotel) gebouwd op het terrein rechtsachter het hotel. Dat huis staat nog steeds aan de Koningsweg nr. 50.

Het hotel bleef door vrouwen geleid; de jongste twee dochters Jet en Emma namen de leiding van hun moeder over. Moeder Zeiler (afb. 9) stierf in 1925 en werd begraven in het graf van haar man.

In dat graf ligt ook zoon Eduard. Hij was ziek uit Suriname gekomen en is een jaar na zijn moeder in Baarn overleden. Voor een goede scholing kwamen zijn kinderen in groepjes naar Nederland, waar zij opgevangen werden door de tantes in hotel Zeiler. In 1929 kwam zijn vrouw als laatste met de twee jongsten ook definitief terug naar Nederland.

Andere hotels

Uit dezelfde tijd dat hotel Zeiler startte, stamt het Badhotel (bouwjaar 1886-1888), dat voor Baarn het bekendste hotel was met internationale allure, vooral ook door de vele (25) 'geneeskrachtige' baden. Maar daarna kwam hotel Zeiler toch: het badhotel had 90 kamers, hotel Zeiler 40. Deze twee hotels waren de eerste met elektrisch licht, stromend water, centrale verwarming en liften.

Afb. 10: Hotelzilver (foto auteur, van coll. van G. Meyer, Bergen aan Zee)

Baarn was als toeristische pleisterplek erg in trek. Hotel Zeiler schrijft zelf in een eigen gids, dat Baarn volgens artsen een van de gezondste plekken in Nederland is. In 1929 bereikte het toerisme in Baarn een top: in de zomer van dat jaar verdubbelde de bevolking bijna, van achtduizend tot veertienduizend inwoners. Toen waren er nóg acht hotels, waarvan hotel Central en hotel De la Promenade de oudste waren. Hotel Central stond aan de Brink op de plek waar nu de HEMA is en heette eerder hotel Velaars. Hotel De la Promenade, 'De Prom' in de volksmond, heette aanvankelijk hotel Amalia. Het stamt uit 1875, zoals bovenop het gebouw

te lezen valt. En dan waren er nog hotel De Pauw op de hoek Laanstraat/ Nieuwstraat, en hotel Trier, schuin tegenover paleis Soestdijk, en vooral heel veel pensions.¹⁰ Van al die hotels bestaat nu alleen 'De Prom' nog.

Om van hotel Zeiler een idee van prijzen en andere gegevens te krijgen noem ik die hier uit een VVV-gidsje van 1933: 'Nachtverblijf vanaf f3.50, noenmaal f1.50 en f1.75, middagmaal vanaf f3.-, pension per dag vanaf f6.-. Aanwezig zijn: electriciteit, koud en warm stroomend water, centrale verwarming, 40 kamers, 3 badkamers, een lift (vanaf 1930) en 3 plaatsen voor stalling van auto's'.

Ter vergelijking: van de tien genoemde hotels in deze gids hadden er zeven stromend water. Slechts drie hadden centrale verwarming en twee een lift.¹¹

Crisisjaren

Halverwege de jaren twintig werd het steeds lastiger het hotel winstgevend te exploiteren en in de crisisjaren werd er verlies geleden.

In 1936 bestond het hotel vijftig jaar. Dit gouden jubileum werd, evenals in 1911 met het 25-jarig bestaan, alleen met de familie gevierd met een gezellig samenzijn en natuurlijk met een familiediner

Oorlogstijd

In de oorlog maakte hotel Zeiler echter weer winst. Kamers werden verhuurd aan Indiëgangers die naar Nederland waren teruggekomen, en Nederlanders die door het oorlogsgeweld hun huis waren kwijtgeraakt.

Maar in het laatste oorlogsjaar namen de Duitsers bezit van het hotel. De familie Zeiler bleef in het souterrain wonen. In het hotel vonden ook familieleden van buiten Baarn onderdak. Onder anderen zoon Frits met zijn vrouw uit Bergen aan Zee. Hun hotel werd in 1943 door de Duitsers met de grond gelijk gemaakt voor de aanleg van de Atlantic Wall. Frits overleefde de oorlog niet. In november 1944 stierf hij in Baarn. Om voor de begrafenis aan zwarte kleding te komen, werd de voering van de gordijnen van het hotel gebruikt. De Duitsers gaven toestemming de overledene door de grote deur aan de voorkant naar buiten

te dragen.

De vrouw van Frits werkte in het laatste oorlogsjaar, samen met haar dochter Nettie, in een noodziekenhuis aan de Spoorlaan (nu Gerrit van der Veenlaan). Dit noodziekenhuis was ingericht na de slag bij Arnhem ten behoeve van de opvang van evacués uit de Betuwe.

Na de oorlog kreeg de weduwe van Frits van het Rode Kruis voor bewezen diensten een fiets cadeau.

Na de oorlog pakte deze weduwe in Bergen aan Zee de draad weer op. Samen met haar oudste dochter begon zij daar weer een hotel. Net als haar schoonmoeder kwam zij ook uit een familie met hotelervaring.

Einde van tijdperk Zeiler

Na de oorlog huisden geallieerde militairen in het hotel. Pas in maart 1946 kon de normale exploitatie van het bedrijf worden hervat. Door de woningnood woonden in die tijd veel mensen in bij anderen. Ook in hotel Zeiler verbleven veel mensen op min of meer permanente basis. Onder hen bevonden zich adellijke personen. Sommige oudere mensen die er toen kwamen logeren, verbleven daar ook vaak voor langere tijd, soms wel zes tot acht weken lang.

Na een aantal jaren van verlies werd er in 1955 weer winst gemaakt. Toch werd er vanwege de gevorderde leeftijd van de dames Jet en Emma Zeiler (70 en 68 jaar) (afb. 11) besloten het hotel over te dragen. Bij gebrek aan opvolging binnen de familie - Frits Mulder was toen

Afb. 11: Emma (l) en Jet Zeiler in de achtertuin van hotel Zeiler, juli 1942 (foto van E. Zeiler)

nog maar 16 jaar - werd er in 1956 een gegadigde van buitenaf gevonden. Het hotel bestond toen precies zeventig jaar, maar het tijdperk Zeiler was daarna voorgoed voorbij.

De dames gingen samen met hun nichtje Emmie op de Prins Hendriklaan 27 wonen. De jongste van de twee dames, Emma, overleed in 1973 in Zeist. De oudste, Jet, kwam nog onder verzorging te wonen in 'Woelwijck' aan de Emmalaan 5, en overleed in 1975. Beiden liggen begraven op de nieuwe begraafplaats in Baarn. Nichtje Emmie, die zoveel verhalen vertelde, is helaas op 2 april van dit jaar (2010) overleden. Nu

woont er geen enkel lid van de familie Zeiler meer in Baarn.

Hoe het met het hotel en met het gebouw verder ging - het hotel bleef de eerste jaren nog wel onder dezelfde naam bestaan - zal worden beschreven in een volgende Baerne. ■

Met dank aan de dames E. Zeiler (Baarn), N. Zeiler (Bergen), J.K. van Kouterik-Koops (Baarn) en I. Broekema-Zeiler (Veenendaal) en de heren F. Hulst (Landsmeer), G. Meyer (Bergen) en F.W. Mulder (De Wilgen), achterkleinzoon van C.F. Zeiler, die mij het notulenboek van de aandeelhoudersvergaderingen schonk.

Noten:

- (1) www.archiefeemland.nl/kranten
- (2) Documentatie van H.K.B.: *Baarnsche Courant* 27/4/1973, gidsje v.d. archeologische groep; Baerne 1999-1.
- (3) Verslag Frits Zeiler over de geschiedenis van hotel Nassau Bergen.
- (4) Bevolkingregister van Baarn (Archief Eemland in Amersfoort).
- (5) *Tien vrouwen van Soestdijk* van Thera Coppens.
- (6) E. Zeiler, Baarn, kleindochter van C.F. Zeiler, vertelde hierover dat haar grootmoeder, nadat die in 1916 gestopt was met werken, een opmerking maakte over die toen nieuwe 'eigenaardige' wastafels.
- (7) *Baarn en omstreken*, aangeboden door hotel Zeiler (Bib. H.K.B.). Dit gidsje moet na 1907 verschenen zijn, want er staan advertenties in van de beide andere hotels, die de familie vanaf 1907 bezat.
- (8) In de overlijdensadvertentie van de weduwe Zeiler (www.GroeneGraf.nl)
- (9) Tentoonstelling over gevelstenen van A.C. van den Oudenaller in de Oudheidkamer, begin 2010. Naast de datum van 28 nov. 1912 staat op die steen het bestuur van oprichting met een vijftal namen, onder wie J.A. Zeiler. Hoewel Johan de voorletters J.C.A. had, zal het wel om hem gegaan zijn, want er is geen andere Zeiler met de voorletters J.A. bekend en twee medeoprichters waren ook hotelhouder. De ijsfabriek bleef slechts circa vijf jaar in werking. Maar in het notulenboek van hotel Zeiler staat merkwaardigerwijs over de vergadering van het jaar 1919 (dat is zeven jaar later!): 'Betreffende het eventueel nemen van aandeel in de Ijsfabriek alhier, wordt besloten eerst nadere gegevens hieromtrent aan te vragen, alvorens een besluit te nemen.' Daarna wordt er niet meer over ge-

schreven.

- (10) *Baerne*, 1982-2; artikel van Jaap Kruidenier.
- (11) WV-gids van 1933, bib. H.K.B.
- (12) Adresboek van 1952, bib. H.K.B.

OPROEP

Zijn er lezers die wat meer kunnen vertellen over dansavonden, feesten, bijeenkomsten, logeerpartijen enz. in hotel Zeiler? Heeft u wellicht nog fotomateriaal?

Ik ben ook nog op zoek naar een foto van de zij/achterkant van hotel Zeiler met daarop villa Amalia, het achterhuis.

Reacties graag sturen naar de redactie van *Baerne*.

redactiebaerne@euronet.nl

BOEKBESPREKING

SCHOOL- EN WERKTUINEN IN BAARN (1924-1956)

Boekomslag

Eric W. van der Ent heeft al een respectabel aantal boeken over Baarn op zijn naam staan, waaronder drie met de titel *Het Groene Graf*. De boeken van deze particuliere uitgever zijn altijd voorzien van een fraaie kleurrijke omslag en degelijk ingebonden.

Bij zijn laatste uitgave, *School- en Werktuinen Baarn 1924-1956*, (dat hij samen met Daan Werner, zoon van Carel Gustaaf Werner, de eerste directeur van School- en Werktuinen, heeft geschreven) doet hij er nog een schepje bovenop door het bijzondere formaat van 27

Afb. 1: Eén van de eerste groepsfoto's gemaakt rond 1925.

Het afhalen van het gereedschap bij het werkhok op het terrein aan de Kerkstraat.

x 32,5 cm en de mooie kleurstelling van omslag en inhoud, waardoor de overvloed van zwart-wit foto's fraai uitkomt. Bijzonder in het boek zijn de scans van het plakboek van Wouter Radier uit 1937 met een fraai handschrift en tekeningetjes van zijn hand. Ook de kalligrafie van Dirk Hornsveld op bladzijde 67 is het bekijken waard. Met het oude wapen van de gemeente Baarn bovenaan en onderaan een mooie miniatuurtekening van de tuinen, waarin piepklein de heer Werner met hoed duidelijk herkenbaar is.

In de ledenlijsten zal een echte Baarnaar tal van bekende namen tegenkomen zoals Breunese, Geuchies en Huurdeman. De foto's geven vast en zeker aanleiding

tot herkenningen als 'dat moet er een van Veldhuizen zijn'.

Maar ook voor nieuwkomers in Baarn is het een interessant fotoboek. Zie de ernst van de volwassenen, bestudeer de kindergezichten, de vrolijke of trotse meisjes, de kleine baasjes als haantje de voorste, de ondeugden en de onnoze-laartjes.

De prijs van het boek is niet gering, maar uniek is het zeker. De eerste vijftig boeken worden voor 50 euro verkocht, daarna wordt de prijs 80 euro. Te bestellen via www.groenegraf.nl of bij de heer van der Ent, tel. 035 5420804. ■

Arie Twigt

Smit • Delen
de Baarnse
notarissen
• Ligthart •

Eemnesserweg 12, postbus 97, 3740 AB Baarn
Telefoon: (035) 541 33 21, telefax (035) 541 81 53
E-mail: info@debaarnsenotarissen.nl

VEERKAMP
Bed & Linnen

LAANSTRAAT 91 3743 BD
BAARN 035 5413521
WWW.VEERKAMPBAARN.NL

Uw oude of nieuwe huis meesterlijk geschilderd?

SCHILDERSBEDRIJF

u.d. Horst

CANTONLAAN 1 - 3742 CH BAARN
TEL. (035) 542 28 93 - FAX (035) 543 02 58

Voor Baarn en omstreken van oudsher bekend

M A A T parket

Uw vloer op maat bij

MAAT parket v.o.f.
Zandvoortweg 153
3741 BC Baarn
Telefoon 035 602 36 54
Fax 035 602 38 06

APOTHEEK JULIUS

Sinds 1886

M.A. Smulders - de Jong apotheker

**UW GENEESMIDDEL
ONZE ZORG**

Laanstraat 26, 3743 BG Baarn

Telefoon (035) 5412432

Fax (035) 5421021

E-mail apotheekjulius@ezorg.nl

www.apotheekjulius.nl

ERICA

LINGERIE & BADMODE

Voor deskundig advies

Voor grote maten

Nachtgoed en Dusters

Reuma ondergoed

Uw maat met de juiste cup A t/m H

Voor kleine maten

Voor hele grote maten

Badpakken en Bikini's

Heren ondergoed

En wij proberen het bijna onmogelijke mogelijk te maken

Laanstraat 71a, 3743 BC Baarn, Tel. 035 642 00 73

juwelier
van doorm

Al vier generaties liefde voor 't vak.

Brinkstraat 14-16 3741 AN Baarn Tel: 035-5413107
info@juweliervandoorm.nl www.juweliervandoorm.nl

GALERIE-INLIJSTATELIER DE ZOETE INVAL

- * litho's – zeefdrukken – etsen - gravures en foto's van Oud Baarn.
- * keus uit meer dan 100 diverse houten lijsten
- * facetspiegels in vele maten met een lijst die U zelf uitzoekt
- * passe-partouts in alle maten en kleuren
ook rond en ovaal en meerdere uitsnijdingen

Pr. Marielaan 21 Baarn. 035-5412781

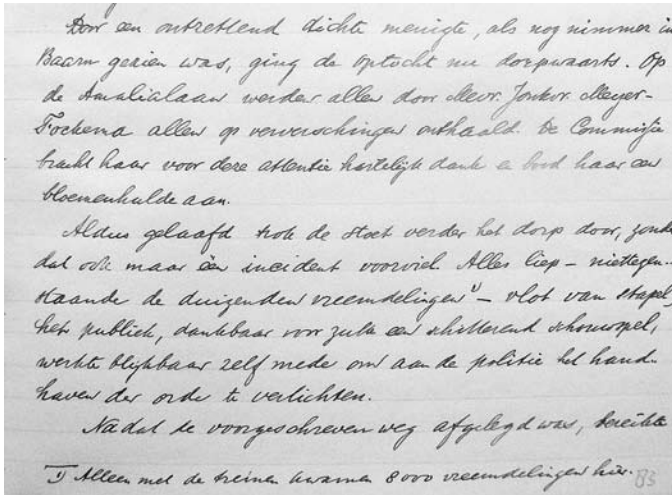
open: woensdag tot en met zaterdag doorlopend van 11.00-16.00 uur

www.galeriedezoeteinval.nl

FEEST IN VORSTELIJK BAARN

Vorig jaar kreeg de Historische Kring een aantal boeken en gidsen van en over de gemeente Baarn overgedragen. Daarbij bevond zich een met de hand geschreven boekje van onze onvolprezen Baarnse historicus meester T. Pluim met de titel: *Verlag van de Feestelijkheden gehouden te Baarn op 2 en 3 Augustus 1923 ter herdenking van de 25-jarige Regeering van H.M. de Koningin der Nederlanden*. Pluim schreef het op verzoek van het Dagelijks Bestuur (van de gemeente) voor het gemeentearchief van Baarn. Hij deed dat uitvoerig en nauwgezet. Ruim vijftig pagina's van het schrijfboekje vulde hij met een schoongeschreven verslag (afb. 1).

door: Arie Twigt

Afb. 1: Het schoonschrift van meester Pluim

Op de eerste bladzijde van dit curieuze boekje lezen we: 'De reeds jaren bestaande Permanente Oranje-Commissie en de nog jonge Christelijke Oranje-Vereeniging sloegen de handen zusterlijk ineen om tot één schoon geheel te komen.' In de Permanente Commissie zaten onder anderen D.W.H. Patijn als

voorzitter, P. de Ruijter van de muisjesfabriek en C.A. Woltman Elpers van de eeuwenoude Amsterdamse zeepfabriek 'De Vergulde Hand'. F.C. Neumann was voorzitter van de Oranje Vereeniging en dr V.P Astro lid.

Op donderdag 2 augustus 1923 zou koningin-moeder Emma haar verjaardag op paleis Soestdijk vieren, waardoor de koninklijke familie daar voltallig aanwezig was en Baarn de 'rij der jubileumfeesten'

mooi kon openen. De feestcommissie wilde de gemeente tevens een blijvende herinnering aan deze feestelijkheden geven. Dat is gelukt, want nog steeds siert een monumentale bank de Brink (zie afb. 2).

Bovendien meende de feestcommissie dat Baarn 'zich in feestdos diende aan te

Afb. 2: De bank is ontworpen door Th. van Reijn en J. Klerk, beiden uit Haarlem. De feestcommissie had zich gewend tot de directeur van het Nederlands Museum, Van Notten, die de commissie doorverwees naar de Vereniging voor Ambachten en Nijverheidskunst. Deze vereniging trad in onderhandeling met de Vereniging van Nederlandse Beeldhouwers, die Van Reijn voordroeg. Theo van Reijn behaalde in 1908 de Prix de Rome aan de Academie voor Beeldende Kunst en verbleef daarna enige jaren in Parijs en Rome. In 1914 keerde hij terug naar Nederland. De bank is in baksteen opgetrokken, terwijl de ornamenten van tufsteen zijn.

kleden door het versieren en illumineren van zowel straten als winkels als van gevels en balcon's'. Om dit aan te moedigen schreef de plaatselijke afdeling van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij van Tuinbouw en Plantkunde een driedelige wedstrijd uit voor de mooiste versierde gevel van een winkelhuis, de mooiste versierde gevel van een gesloten huis en het mooiste versierde balkon.

De Oranjeverenigingen gingen voortvarend te werk en stelden in totaal zes subcommissies aan met de respectievelijke taken. Zij moesten zorgen voor de plaat-

sing van de bank op de Brink, een au-bade organiseren op Soestdijk en enige uitvoeringen van muziek en zang, Baarn 'in feestdos' aankleden, de feestdos beoordelen in verband met het toekennen van prijzen, een kinderfeest organiseren op 5 september alsook een historische optocht, waarvoor Pluim was uitgenodigd een ontwerp te schetsen. In totaal zaten 46 notabelen van het dorp in die commissies. Voorwaar geen geringe inzet om het feest te doen slagen.

Hoewel het eind juli nog stortregende, schrijft Pluim, begon de barometer op

de eerste dag van augustus snel te stijgen, waardoor op 1 en 2 augustus een stralende Oranjezon scheen. 'Onze lustwarande van Eemland had zich in feestdos gehuld, zoals nog nimmer tevoren.' Er waren monumentale poorten verzezen in de Brinkstraat, Boschstraat, Stationsweg, Laanstraat, Nieuwstraat, Nieuwbaarnstraat, Oosterstraat en Zandvoortweg. Velen hadden hun gevels smaakvol versierd.

De neringdoenden die in de prijzen vielen waren:

1e prijs: drukkerij Oranje Nassau (R.K. v.d. Berg), Teding van Berkhoutstraat,

2e prijs: W. Veldhuijsen, kapper, Nieuwstraat 19,

3e prijs: De Betuwe zuivelproducten (W. Bannink) Laanstraat 93,

4e prijs: E.W. van Doorn, horlogemaker, Dijkweg 1.

Die voor particulieren ging naar notaris F.P.E. van Ditzhuijsen, Eemnesserweg 1 (Villa Lommeroord). De publieksprijs voor de mooiste etalage ging naar bloemist Van Herwaarden.

De feesten begonnen op donderdag 2 augustus 's morgens om negen uur met een uitvoering van koraal- en gewijde muziek door het Baarnse fanfarecorps Crescendo in de muziektent.

Om half twee opende Floralia haar bloemenfeest in het grote park achter huize Peking, waarvoor de eigenaar, de heer Schmiedell, welwillend toestemming had gegeven.

Pluim meldt ons 'nadat de 350 Floralia kinderen van de speelplaats van de Julianaschool met militaire muziek en ont-

plooid vaandel voorop door de straten van Baarn waren getrokken, werden zij op het feestterrein op hartelijke wijze door de heer Woltman Elpers toegesproken en daarna op versnaperingen onthaald en met allerlei spelletjes aangenaam bezig gehouden'.

'Het feestterrein was in een grooten bloementuin herschapeu; het scheen of de godin Flora hier tijdens de Oranjefeesten haar zetel had opgeslagen,' aldus Pluim in bloemrijke bewoordingen.

De bank op de Brink werd om vier uur onthuld. Voor de hoge gasten was een baldakijn aangebracht, smaakvol gestoffeerd door de heer R. Jansen uit de Penstraat.

Onder het baldakijn namen plaats de beide koninginnen, Emma en Wilhelmina, met prins Hendrik en prinses Juliana. Het kinderkoor zong twee liederen en de heer Patijn begon aan zijn toespraak, waarin hij memoreerde dat 'alles wat bij kan dragen tot verhoging van het zedelijk peil van ons volk; dat alles wat een altruïstische strekking heeft, in het kort alles wat goed is, kan rekenen op Uwer Majesteits sympathieke belangstelling...'

De prinses mocht de bank onthullen. Zij sneed met een Atjehse kris het koord door, waardoor een scherm oprees en de bank zichtbaar werd.

De heer Patijn vervolgde zijn rede en beval uiteindelijk de bank in de goede zorgen van het gemeentebestuur aan, waarna de burgemeester, jhr. mr. G.C.J van Reenen, het geschenk dankbaar aanvaardde. Burgemeester Van Reenen viel met zijn neus in de boter. Op 1 augustus werd hij geïnstalleerd als opvolger van jhr. Rutgers

van Rozenburg en al op 2 augustus mocht hij de voltallige koninklijke familie toespreken en ook nog namens de gemeente een monumentale bank in ontvangst nemen. Menige burgervader zal van zo'n introductie niet durven dromen. Hij hield dan ook een gloedvolle rede en eindigde met de woorden: 'En thans verklaar ik deze bank voor de Gemeente te aanvaarden met de verzekering, dat zij dit kostelijk geschenk steeds in eere zal houden. Ik spreek daarbij de bede uit, dat even hecht als de bouwstoffen van de bank, moge zijn en blijven de grondvesten van den troon van Nederlands Koningin'.

(Hetgeen geschiedde: het gemeentebestuur van Baarn heeft nog kort geleden zijn zorg hiervoor getoond door bij de renovatie van de Brink de bank zorgvuldig te restaureren en ook de grondvesten van de troon lijken nog hecht te zijn.)

In de kerken werden herdenkingsdiensten gehouden. Om zeven uur 's avonds een plechtig lof in de Nicolaaskerk, met als celebrant pastoor Van Oppenraay. Om acht uur een dienst in de Gereformeerde Kruiskerk, waarin onder anderen luitenant-generaal Weber van 's-Gravenhage, adjudant in buitengewone dienst van de koningin een rede hield met als onderwerp: Vorstinnen uit het Huis van Oranje-Nassau.

Voor de niet-kerkgangers was er op dezelfde tijd een zanguitvoering in de muziek tent op de Brink door twee mannenkoren en een dameskoor. Wie ook daar niet van hield, kon terzelfder tijd terecht in de sprookjesachtig verlichte tuin achter huize

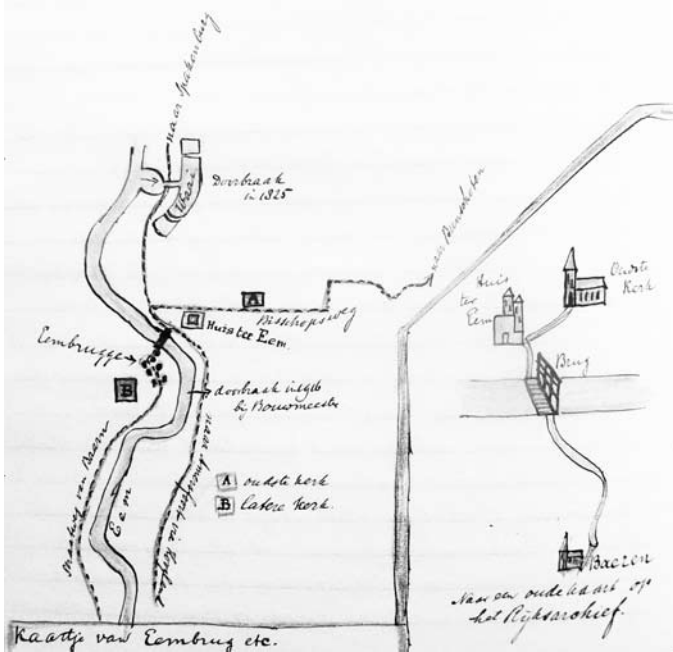
Peking, waar het Amsterdamse Mandoline Orkest Amicitia, 64 dames en heren groot, een concert gaf.

Op vrijdag 2 augustus was het opnieuw zeldzaam prachtig zomerweer, zo meldt Pluim ons en vanwege de historische optocht waren reeds duizenden vreemdelingen naar Baarn getogen. De dag begon om negen uur 's ochtends met een aubade op paleis Soestdijk. Om elf uur werd in de Pauluskerk op de Brink een wijdingsbijeenkomst gehouden, waarbij prof. dr. A. van Schelven, de geschiedenisleraar van prinses Juliana, als spreker optrad.

Intussen kwamen om 10 uur de 250 medewerkers aan de historische optocht op huize Peking bij elkaar om zich voor te bereiden op de tocht, onder leiding van de costumier Heere uit 's-Gravenhage, bijgestaan door enige kappers en grimeurs.

De optocht, die door Pluim was ontworpen, telde twintig hoofdgroepen en zes praalwagens. Tot genoegen van Pluim hadden de aanzienlijkste families van Baarn voor eigen rekening de kosten en bezetting van de gewenste groepen op zich genomen. De groepen stelden ieder een gebeurtenis uit de geschiedenis van Baarn en omstreken voor.

De eerste voorstelling bestond uit keizer Otto I met zijn gemalin Adelheid in het jaar 953 op weg naar de Vuursche, voorafgegaan door een heraut en een wappendrager en gevolgd door ridders, edelvrouwen, pages, krijgsvolk en de hofnar, allen voorgesteld door inwoners van de Vuursche. De keizer werd uitgebeeld door

Afb. 3: De schets die Pluim maakte van Drakenburgh en omgeving.

de heer A.J.C. Loten van Doelen Grothe. Zo volgden nog twintig groepen, waarin ondermeer Werner van Drakenburgh uit 1350, voorgesteld door de heer J.H.C.F. Nöhr. Ter verduidelijking waar dat Drakenburgh nu eigenlijk lag, maakte Pluim een schetsje in zijn verslag (afb. 3). Bisschop Sweder van Culemborgh liep mee in de optocht, voorgesteld door jhr. Herbert Bosch van Drakesteijn. Even later komen we de slotheer van het Huis ter Eem, Jan Renesse van Wulven tegen. De plaats van deze eveneens verdwenen burcht geeft Pluim ook weer in een tekening aan.

In laatstgenoemde groep reed een boerenwagen mee. Onder de wagen hing een mand met kippen. Prinses Juliana vroeg met grote belangstelling aan Pluim: 'Leven die kippen, mijnheer?' 'Ja,' antwoordde Pluim, 'de boer wilde ze niet door de (belegerende) Spanjaarden laten opeten.'

Overige notabelen die verkleed in de optocht meeliepen, waren onder anderen jhr. Paulus Bosch van Drakesteijn, jhr. Roëll, jonkvrouw Meijer-Fockema en de heren Korthals Altes en Hasseley Kirchner.

De stoet startte op de Torenlaan en ging allereerst naar paleis Soestdijk.

Vandaar ging het 'door een ontzettend dichte menigte, als nog nimmer in Baarn gezien was, dorpwaarts', aldus Pluim. 'Op de Amaliaaan werden alle medewerkers aan de optocht door jonkvrouw Meijer-Fockema op een verversing onthaald. Aldus gelaafd trok men het hele dorp door.'

De tweede feestdag eindigde met een concert door Crescendo en een lampioptocht.

Tot slot doet Pluim nog verslag van het kinderfeest op 5 september. ■

EEN VERZOEK OM GEGEVENS EN VERHALEN

BEELDEN IN BAARN

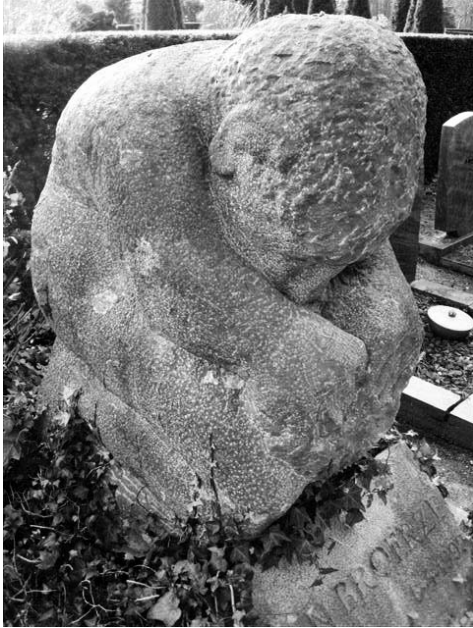
Sinds enkele jaren is Albert van der Heide bezig met beelden in de (semi-)openbare ruimte in Baarn te documenteren en op de foto vast te leggen. Hierbij doet hij een oproep aan de lezers van Baerne hem informatie en verhalen aan te reiken.

Het moet gaan om 'kunst' (dus geen in serie geproduceerde tuinkabouters); en ze moeten vanaf de openbare weg zichtbaar zijn zonder de privacy van

Baarnaars te schenden of zich bevinden in ruimten die (eventueel op verzoek) voor het publiek toegankelijk zijn.

Beeld van een man en een vrouw die een praatje maken aan tafel. Bronsplastiek van Henk van de Vis (1941), wonend en werkend in Rhenen. Bij de entree van de Aloysiusschool aan de Kerkstraat.

Mannelijk figuur van gebouchardeerd hardsteen op het graf van de beeldhouwer, Jan Broerze, dat zich op de Algemene Begraafplaats in Baarn bevindt.

Niet alleen vertellen de beelden een verhaal dat past in de historie van Baarn; ze hebben soms ook een eigen petit histoire, die de moeite van het doorvertellen waard is. Ik hoop de verzameling beelden binnen niet lange tijd te kunnen publiceren; of in ieder geval beschikbaar te maken voor gemeentelijke beleidsmakers (we kunnen veel meer met beeldende kunst in de openbare ruimte!), particuliere plannenmakers (denk aan fiets- en wandelroutes) en mensen die belangstelling hebben voor de nabije geschiedenis van Baarn.

De verzameling bestaat nu uit zo'n zestig beelden, die ik op de wijze van de Chinese encyclopedie voorlopig als volgt gerubriceerd heb:

- Beelden verbonden met de staatkundige geschiedenis van Nederland: van Christoffel Pullmann tot De Marinier; van koningin Emma tot de beeldengroep van Juliana en Bernhard die door Kees Verkade is gemaakt en onlangs in de paleistuin is geplaatst.
- Beelden van de 'kleurrijke Barinees' Jan Broerze: Vrouw; grafmonument met een man; Fluitspeler; Reiger (gelukkig weer 'in restauratie').
- Beelden van Frans Stracké, die zijn laatste jaren woonde op Eemwijk: Liggend drinkend jongetje; Herderin met lam; Buste (in de Speeldoos); Buste (Oudheidkamer).
- Beelden van en geïnspireerd door Maurits Escher: Concentrische cirkels; Vliegende ganzen; Wandplastiek; kolommen met tegelmotieven; Hommage aan Escher (van Wijnand Zijlmans).
- Beelden op begraafplaatsen gemaakt door Jan Broerze; Monica Keijzer en Nienke Lamme
- Beelden in parken gemaakt door onder anderen Ek van Zanten in de Pekingtuin; Irene Drooglever Fortuijn in het Maarschalksbos; Jan Broerze in het Cantonspark.
- Beelden op pleinen en in straten: de eerder gemelde Wilhelminabank; het Drinkend Paard van Pieter d'Hont; gevelplastiek zoals op het pand waar de bibliotheek is gevestigd; Omhelzing

Moeder en kind, een bronzen beeld van Ek van Zanten (1933) in de Pekingtuin. Het beeld is in 1997 ter gelegenheid van haar 125-jarig bestaan door Conservatrix aan de gemeente aangeboden.

van Michiel van Pinxteren in de Laanstraat; het Amaliaparkhek van N. Redeker Bisdoms.

- Beelden bij scholen: de Beer van de Geerenschool die nu op de gemeentewerf logeert; Spelende Kinderen bij de Montinschool; Giraf in de tuin van de Kleine Stad; Hand met Vogel (van Paul van Krimpen) aan de muur van de Kleine Stad; een mozaïek van Henny Visch in de NBS; het Paard van Donald Duk tegen de gevel van de NBS; een plastiek tegen de gevel van De Loef; een beeld in de tuin van het Baarns Lyceum; het Praatje van Henk van de Vis.
- Beelden in en rond de Speeldoos, de Trits, het Poorthuis: Opgaande Fantasie van J. Freese; de Spelende Jonge Beer

van Winnifred Mulders; Pantalone en Combine, alsook de Boksprongende Arlechino van A. Teeuwissen.

- Beelden in en rond gemeentehuis, station, kerk: bij het gemeentehuis Communication van Aart Lambers (en - zie boven - de Vrouw van Broerze); het tegelplateau van Arie Kortenhoff op het station; de Wijze en Dwaze Maagden in de muur van de Maria Koningingerk.
- Beelden in voortuinen: bijvoorbeeld in de Irisstraat bij Inge Nijhof; Eem en Praamgracht aan de gevel van de Botter 20; Twee Stoeiende Jongens van André Schaller; Bol van Hedda Buijs.
- Nog niet in een rubriek ondergebrachte beelden; neem bijvoorbeeld het beeld van Heppe de Moor voor de Baarnse Steenhouwerij.

De beschrijving van de beelden bestaat uit: naam; maker; materiaal; afmetingen; beschrijving; plaats; eigenaar; schenker; onthulling; inscriptie, plaquette en - last but not least - het verhaal.

Twee jaar geleden deed ik een oproep in de Baarnsche Courant met het verzoek om informatie en verhalen. Dat leverde wel het een en ander op, maar je hoeft geen perfectionist te zijn om te beseffen dat er nog spuurwerk te doen valt. Wie mij daarvoor aanknopingspunten kan leveren ben ik op voorhand erkentelijk. ■

Albert van der Heide
De Botter 20, 3742 GB Baarn
5415550; aheart@kpnmail.nl

EEN ONBEKEND KERKGEBOUW

Wat is na de Pauluskerk en de Paaskerk het oudste kerkgebouw van Baarn? Niet velen zullen daarop het antwoord weten. Het is niet de Nicolaaskerk, die is namelijk van 1905. Aan de Eemnesserweg staat echter een kerkgebouw uit 1888, dat helaas op de nominatie staat om gesloopt te worden. Tegenover Albert Heijn? Nee, ook die kerk is van latere datum. Je moet het weten anders is het niet te vinden.

door: Johan Hut

Afb. 1: Weinig herinnert inwendig meer aan de kerkfunctie die het gebouw ooit heeft gehad

Een knus plekje

Tussen de Teding van Berkhoutstraat en het weggetje naar de grote parkeerplaats bevinden zich enkele doodlopende stegen. Aan de laatste daarvan staan de nummers 33 tot en met 47 van de Eemnesserweg. Heb je daar niets te zoeken, dan kom je er nooit. Kom je er wel, dan vind je aan het eind een knus plekje, als je tenminste niet direct naar rechts kijkt. Rechts ligt namelijk de grote parkeerplaats. Links zie je achter een paar struiken twee voordeuren die, althans

bij mij, de vraag oproepen: wie zouden hier wonen, op dit plekje waar bijna niemand komt? Voor het antwoord moet ik een steile trap op, waarna ik in de bovenwoning Ilse van der Stoep ontmoet. Zij is een kleindochter van Dingeman van der Stoep, die schrijver was en directeur van uitgeverij Bosch & Keuning. Het appartement is opvallend groot, Ilse's dochter Jasmijn (elf jaar) heeft op zolder zelfs een slaap- en zitkamer van dertig vierkante meter.

Wanneer de plannen van de gemeente doorgaan om dit gebied te renoveren, dan zal het gebouw gesloopt moeten worden, omdat het de bouw van een parkeergarage in de weg staat.

Diverse gereformeerden

Het gebouw, dat goed te zien is vanaf de parkeerplaats, bestaat uit drie delen. Aan de kant van de Eemnesserweg zijn er de bovenwoning van Ilse van der Stoep en een benedenwoning. Aan de kant van de Laanstraat is er een bedrijfsgedeelte, in gebruik bij Drukkerij Bakker, die ernaast en

Afb. 2: De achtergevel is nog origineel

erachter meerdere gebouwen gebruikt. Bakker wil verhuizen naar bedrijventerrein De Noordschil, vandaar dat er tussen drukkerij en postkantoor iets nieuws gebouwd zal worden. Dat kan ook zonder het kerkgebouw te slopen, maar de gemeente wil een nieuw weggetje aanleggen tussen de Teding van Berkhoutstraat en het gezellige plein waarin de parkeerplaats moet veranderen. Kerkgebouw? Ja, het rommelig uitzijende gebouw van Ilse en haar burens was ooit het stoere gebouw van de Nederduitsch Gereformeerde Kerk van Baarn. Het ontstaan van de Gereformeerde Kerk had nogal wat voeten in de aarde. In de jaren zestig van de negentiende eeuw kwam een groep leden van de hervormde Pauluskerk wekelijks op zondagochtend bijeen in een huiskamer in de Leestraat, zonder hun lidmaatschap van de kerk te willen opzeggen. In 1876 deed een deel van die

groep dat toch. Die mensen bouwden eerst een armoedig kerkje aan dezelfde Leestraat en in 1881 de grote kerk aan de Oude Utrechtseweg, thans Paaskerk geheten. De naam was aanvankelijk Christelijke Gereformeerde Kerk. Het andere deel van de huiskamergroep wilde de hervormde kerk nog niet officieel verlaten en verhuisde naar de Turfstraat, waar een van de leden, Hessel de Ruig, een zaaltje liet bouwen achter zijn kruidenierswinkel. In 1886 kwam er landelijk (na de Afscheiding van 1834) een tweede uittocht uit de her-

vormde kerk, de Doleantie, onder leiding van Abraham Kuiper. Hij koos voor de naam Nederduitsch Gereformeerde Kerk. Een jaar later sloot de groep uit de Turfstraat zich hierbij aan en in 1888 werd het gebouw aan de Eemnesserweg gebouwd. Volgens het grote geschiedenisboek van T. Pluim (Uit de Geschiedenis van Baarn) stond het tegenover de Julianaschool. Naast waar nu de steeg is, lag waarschijnlijk een lang, statig pad naar de kerk. Het gebouw stond dus ook optisch duidelijk aan de Eemnesserweg en niet aan wat wij nu het parkeerterrein noemen. Behalve dat er natuurlijk nog geen auto's waren, was er ook geen open terrein, je kon daar niet over openbare grond van de Eemnesserweg naar de Laanstraat lopen. Het terrein was in die tijd gevuld met achtertuinen van de panden aan de Eemnesserweg en de Nieuwstraat, nabij de kerk stond nog een

Afb. 3: Links zijn de originele ramen en muurankers nog zichtbaar

huis en achter wat nu Drukkerij Bakker is was een terrein voor padvindsters, al zaten die er misschien nog niet in 1888.

De kerk werd gebouwd door aannemer P.J. van Garderen voor 5650 gulden en werd op 24 juni 1888 in gebruik genomen. Een belangrijke gebeurtenis was de intrede van de eerste predikant: H.H. Kuyper, een zoon van de grote Abraham. Eind 1889 werd hij beroepen, maar hij wilde eerst zijn promotie tot doctor in de theologie afronden. Op 1 februari 1891 werd hij aan de Eemnesserweg tot dominee bevestigd door zijn vader, de latere minister-president.

Muziek en houtkrullen

Eigenlijk was het wel raar dat er twee gereformeerde kerken waren en dat vond Abraham Kuyper al na een paar jaar ook. In 1892 verenigden beide kerken zich, tegenwoordig zouden we dat een fusie noemen. In Baarn gebeurde dat in 1893. Niet iedereen was het daarmee eens en daarom staat er nu op de Nassaulaan

nog steeds een Christelijke Gereformeerde Kerk. Die kerk is gesticht door de mensen die in 1893 niet met de fusie meegingen. De twee kerken heetten voortaan samen Gereformeerde Kerk, Kuyper junior werd daarvan de eerste predikant en als gebouw werd natuurlijk gekozen voor de grote kerk aan de Oude Utrechtseweg. Het gebouw aan de Eemnesserweg had dus maar vijf jaar als kerk

dienstgedaan. Wat gebeurde er daarna mee? Meester Pluim: 'Het werd verkocht en voortaan als vergaderlokaal voor verschillende verenigingen gebruikt, zoals voor Crescendo en Zanglust'. Hier zit de grote meester fout, zo blijkt uit het jubileumboekje van Crescendo uit 1994. De muziekvereniging oefende er wel, maar dat was niet de hoofdbestemming van het gebouw. Een citaat uit het boekje: 'Aangezien deze zaal overdag tevens gebruikt werd als timmerwerkplaats, dienden de leden bij toerbeurt één uur voor aanvang der repetities de zaal in orde te maken. Dan werden zondig de houtkrullen opgeruimd, de vloer aangeveegd, de olielampen gevuld en aangestoken, de kachel aangemaakt en de banken en lessenaars op hun plaats gezet'. Crescendo bouwde in 1901 een eigen gebouw aan de Acacialaan, vlakbij het huidige clubgebouw aan de Plataanlaan.

Wagenmaker en aannemer

Voor meer informatie brengt Ilse me op

het spoor van Jan de Bruin (junior), die tot zijn overlijden in 2007 haar benedenbuurman was. Dat is makkelijk, want zijn dochter Franka woont bij mij in de straat. Zij heeft heel wat te vertellen en heeft ook bouwtekeningen en plattegronden, maar verwijst me voor de oudere geschiedenis naar haar ome Ko. Een bezoek aan deze Ko de Bruin maakt voor mij het plaatje zo goed als compleet.

Tot ongeveer 1950 werd het gebouw gebruikt door een wagenmaker, Van 't Riet genaamd. Het was dus geen timmerwerkplaats, maar hij werkte natuurlijk wel veel met hout, dus dat zou al het bedrijf kunnen zijn waar Crescendo tot 1901 ruimte van huurde. Er kan natuurlijk ook eerder een soortgelijk bedrijf in hebben gezeten. Van 't Riet woonde in de benedenwoning aan de voorkant. Waarschijnlijk is de kerk in 1911 gesplitst in een bedrijfs- en een woongedeelte, dat jaartal staat namelijk op de website van de gemeente als bouwjaar van de woning van Ilse.

Begin jaren vijftig deelde Van 't Riet zijn werkplaats in tweeën en verhuurde het achterste deel aan aannemer Jan de Bruin (senior), die ook enige tijd voor de ARP in de gemeenteraad zat. Van 't Riet hield slechts een middendeel van het gebouw over, wat mogelijk was doordat er een grote deur aan de zijkant was gemaakt. Toen Van 't Riet in 1963 overleed, kocht De Bruin het hele gebouw en maakte van de twee werkplaatsen weer één geheel. Aan de zijkant had Van 't Riet een opslagplaats voor hout, De Bruin verving die door de huidige garage, die het gebouw aan de kant van het parkeerterrein ontsiert. De

woning verhuurde hij aan zijn zoon Jan junior. De ruimte erboven werd verhuurd aan kamerbewoners, zoals studenten van De Jelburg. Vanaf 1967 verhuurde senior de bovenverdieping aan zijn zoon Ko, die in dat jaar trouwde. Jan de Bruin overleed in 1970, waarna zijn zoons Jan en Ko besloten van de bovenverdieping een volwaardige woning te maken en die kadastraal van de benedenwoning af te scheiden. In 1977 verhuisde Ko met zijn gezin naar het Eemdal, waarna de bovenverdieping buiten de familie werd verkocht. Zoon Jaap de Bruin zette na 1970 het aannemersbedrijf nog een paar jaar voort, maar vervolgens verkocht de familie het bedrijfsdeel van het gebouw aan de familie Naafs, eigenaar van Drukkerij Bakker (afb. 1).

Weinig aan het huidige gebouw doet nog aan een kerk denken, al is de achtergevel (Bakker) aan de bovenkant nog heel sierlijk en zitten daar waarschijnlijk de originele ramen nog in. Het ronde raampje aan de bovenkant zit er ook aan de voorzijde nog in (afb. 2). Aan de kant van het postkantoor zitten aan de zijkant in het Bakker-deel nog de originele ramen (afb. 3). Wanneer de plannen tot herinrichting van dit gebied doorgaan, zal dit historische gebouw worden gesloopt. ■

Van het oorspronkelijke gebouw zijn geen foto's en/of afbeeldingen bij de HKB bekend. Lezers die tekeningen of foto's hebben van het ex- en interieur van deze kerk wordt verzocht contact op te nemen met de redactie.

EXCURSIE AMSTERDAMSE SCHOOL

De architectuur van de Amsterdamse School mag zich na jaren van vergetelheid in hernieuwde belangstelling verheugen. Het bezoek van minister Plasterk aan het Rooie Dorp in Baarn en het aanbrengen van een plaquette ter plekke, begin dit jaar, getuigen hiervan. Een goede aanleiding om op **zondag 26 september** eens naar de bakermat van deze bouwstijl af te reizen.

U kunt deelnemen aan een 2,5 uur durende bustocht langs de vele verschijningsvormen (openbare gebouwen, scholen, bruggen, kiosken, transformatorhuisjes, et cetera.) van deze bouwstijl. Tijdens de rit worden veel locaties bezocht in wijken als Oud-Zuid en Oud-West, waar tussen 1915 en 1930 veel in de stijl van de Amsterdamse School is gebouwd. Ook het Scheepvaarthuis aan de Prins Hendrikkade en het onlangs gerestaureerde Sieraad (de oude Ambachtschool in de Baarsjes) worden aangedaan. In de Spaarndammerbuurt worden de 'Paleizen voor de Arbeiders'

van de woningbouwverenigingen Eigen Haard en de Dageraad bezichtigd. Waar mogelijk wordt de tocht onderbroken voor een wandeling. De excursie wordt begeleid door een kunsthistoricus van museum Het Schip. Voorafgaand aan de bustocht kan in het museum worden geluncht en de expositie Straatmeubilair Amsterdamse School in de binnentuin worden bekeken.

Na de bustocht volgt nog een rondleiding door Het Schip (voormalig postkantoor) en een origineel ingerichte modelwoning.

Aantal deelnemers: maximaal 35 personen.

De kosten per deelnemer: € 37, waarin begrepen: vervoer per trein, toegang museum en excursie, afsluitend drankje. Lunch en stadsbus zijn voor eigen rekening. (strippenkaart, NS-kortingskaart en museumjaarkaart meenemen!)

Vertrek: we verzamelen om 11 uur vóór het station in Baarn. Tussen 18.00 en 18.30 uur terugkomst aldaar.

U meldt zich aan door middel van vooruitbetaling vóór 1 augustus bij:

Dick Alink, Koningsweg 37, 3743 ET Baarn. E-mail: d.alink@online.nl
ING-bankrekening 684405032 o.v.v. 'Excursie HKB'. ■

EXPOSITIE MOBILISATIE EN EVACUATIE 1938 – 1940

In de Oudheidkamer van de Historische Kring Baerne is sinds mei een expositie te zien gewijd aan de Mobilisatie en Evacuatie (1938-1940).

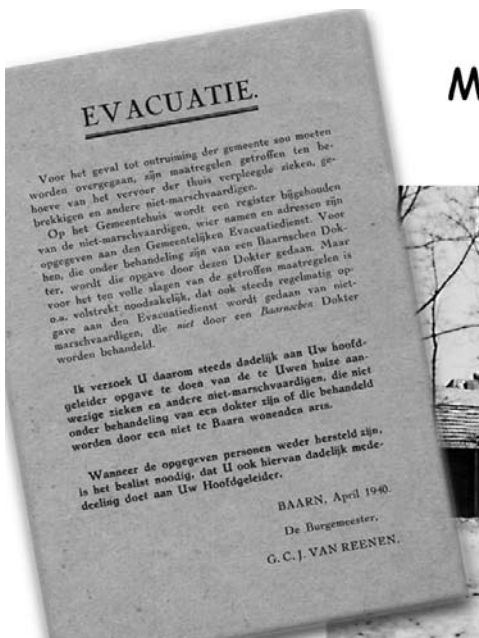
Het is inmiddels zeventig jaar geleden dat de Baarnse bevolking werd opgeschrikt door de komst van de bezetter. De Baarners moesten huis en haard verlaten om hun toevlucht te zoeken in Laren en Blaricum.

Baarn lag als onderdeel van de Grebbelinie in de frontlinie van de verdediging, maar is in de meidagen van

1940 voor oorlogshandelingen gespaard gebleven. Er waren zo'n duizend militairen in Baarn gelegerd. Zij werden ondergebracht in onder meer Rusthoek, huize Peking en kasteel Groeneveld.

De tentoonstelling is mede tot stand gekomen dankzij de bijdragen van een aantal bewoners van Baarn, de gemeente Blaricum en de heer Berends.

De expositie is geopend op woensdag van 14.00-16.00 uur en zaterdag van 11.00-13.00 uur en is tot september te bezichtigen. Toegang gratis.

Mobilisatie en evacuatie 1938-1940

Historische Kring Baerne

Postbus 326
3740 AH Baarn
tel. (035) 5430377

e-mail:
info@HistorischeKringBaerne.nl
Internet:
www.HistorischeKringBaerne.nl

Ereleden

J.M. v.d. Brink-van Wijkvliet
G. Brouwer
P.H. Kuijt-Smit
H.H.M. van Vugt

Voorzitter

T. Stein
Uytenbosch 22
3743 JD Baarn
tel. (035) 5420725

Algemeen Secretaris

Vacature

Penningmeester

D. van Wessel
Callenburglaan 4
3742 MV Baarn
tel. (035) 5413481

Overige bestuursleden

A.F.N. Mascini
tel. (035) 5426102
P.H. Feitz
tel. (035) 5414794

Werkgroep Oudheidkamer

E.M.M.A. Kuizinga-Claassens

Uytenbosch 37
3743 JD Baarn
tel. (035) 5420372

Werkgroep Oude Begraafplaats

M.M.D. Karsemeijer
Corn. Dopperlaan 12
3741 GJ Baarn
tel. (035) 5417922

Werkgroep Archeologie

J.W.A.A. van der Laan
De Schoener 12
3742 HD Baarn
tel. (035) 5411656

Werkgroep Baerne

A. Twigt
Stationsweg 51
3743 EM Baarn
tel. (035) 5415314

Ledenadministratie

H.J. Kroon
Drakenburgerweg 27
3741 GK Baarn
tel. (035) 5413001

Redactie Baerne

Henriëtte Beuk
Frits Booy
Annemieke Geerts
Arie Twigt
Cok de Zwart

**Bezoekadres en bezoektijden
Oudheidkamer**

Hoofdstraat 1A Baarn.
Ingang via de bibliotheek, lift naar
jeugdbibliotheek. Op woensdagen
van 14.00 tot 16.00 uur en op za-
terdagen van 11.00 tot 13.00 uur.
Voor informatie of een afspraak
kunt u tijdens openingsuren bellen
met (035) 5430377 of een e-mail
sturen:
info@HistorischeKringBaerne.nl

Contributie

Per adres: minimaal € 16,- per jaar
Historische Kring Baerne mag
zich sinds 1 januari 2008 van de
Belastingdienst tooien met het
predicaat ANBI, dat staat voor Al-
gemeen Nut Beogende Instelling.

**Verzendkosten buiten Baarn en
binnen Nederland: € 7,50**

Bij betaling van de contributie
a.u.b. uw bijdrage in de verzend-
kosten overmaken. ING: 41.92.133
Losse verkoop **Baerne**: € 3,50
Verkrijgbaar bij:
Oudheidkamer HKB, Boekhandel
Den Boer, Laanstraat 69, Baarn en de
VV/ANWB, Brinkstraat 12, Baarn

**E-mail redactie:
redactiebaerne@euronet.nl**

Niets uit deze uitgave mag worden vervoelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de redactie.

Het tijdschrift *Baerne* komt mede tot stand door BakkerBaarn.

Activiteiten 2010

Zaterdag 4 september Cultureel Festival

Zaterdag 11 september Open Monumentendag

Binnenkort verschijnt
de facsimile uitgave van
de Gids voor Baarn en
Omstreken uit 1889.
Let u op de berichten in
de lokale media.